

Critic's Point

Πεκίνο 2014: έντυπώσεις μουσικές και άλλες,
φευγαλέες αλλά ανεξίτηλες.

30/2014.

του ΓΙΩΡΓΟΥ ΛΕΩΤΣΑΚΟΥ.

ΩΣ ΑΝΑΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟΣ γενικός γραμματεὺς τῆς Ἑνώσεως Ἑλλήνων Θεατρικῶν καὶ Μουσικῶν Κριτικῶν (ΕΕΘΜΚ), παρακολούθησα ἰδίαις δαπάναις στὸ Πεκίνο, τὴν 27ῃ Σύνοδο τῆς Διεθνoῦς Ἑνώσεως Θεατρικῶν Κριτικῶν [International Association of Theatre Critics, συντομογρ ΙΑΤC, ἑλλ. ΔΕΘΚ] στὶς 15-20 Ὀκτ. 2014. Ἀπὸ τὴν Κίνα, ξεκίνησε ὁ ἰσόβιος ἔρωτάς μου γιὰ τὴν Ἄπω Ἀνατολή, χάρη σὲ μιὰ ἐκθεση παραδοσιακῆς κινεζικῆς ζωγραφικῆς στὸ Ζάππειο, τὸ 1954, θαρρῶ, ὅταν ἦμουν 19 ἐτῶν. Δησμόνησα τὸ διοργανωτῆ. Τότε ἡ Κίνα ἦταν διπλᾶ ἀπρόσιτη γιὰ τοὺς Ἑλληνες: ἡ Ἑλλάδα τοὺς τὴν ἀπαγόρευε ὡς χώρα κομμουνιστική, ἐνῶ στὴν Κίνα, πού εἶχε μείνει ἀρκετὰ χρόνια καὶ ἐκτός... Ἑνωμένων Ἐθνῶν, οἱ Ἑλληνες μᾶλλον ἦσαν ἀνεπιθύμητοι ὡς ὑπήκοοι χώρας καπιταλιστικῆς... Ἔτσι τὴ λατρεία μου γιὰ τὴν Ἄπω Ἀνατολή σχεδὸν μονοπώλησε, αἰώνια ἀγαπημένη, ἡ Ἰαπωνία, τόσο διαφορετικὴ ἀπὸ τὸ ἄλλοτε γνωστὸ ὡς Οὐράνιο Κράτος. Ἀπὸ τὸν κινεζικὸ κόσμο εἶχε ἀρκετὰ γνωρίσει (φθινόπωρο 1972) μόνο τὴ Σιγγαπούρη: σὲ ὅ,τι οἱ Κινέζοι ἀποκαλοῦν ἀγγλικά The Mainland, δὲν εἶχα πατήσει ποτὲ ὡς τώρα.

Ταξεῖδι 12ωρο, μέσῳ Κωνσταντινουπόλεως, μὲ τὶς θαυμάσιες Τουρκικὲς ἀερογραμμὲς [Türk Hava Yolları], 9½ ὥρες συνεχoῦς πτήσεως ἀπὸ τὸ ἀεροδρόμιο Κεμάλ Ἀτατούρκ στὸ Πεκίνο ἢ, ἐκσυγχρονισμένα, Beijing. Ἐκθαμβωτικὲς οἱ διαστάσεις καὶ ἡ καλόγουστα ὑπερσύγχρονη ἀρχιτεκτονικὴ τοῦ ἀχανοῦς καὶ τέλεια ὀργανωμένου ἀεροδρομίου, μὲ γυάλινη, διαφανῆ στέγη σὰν οὐράνιο θόλο καί, παρὰ τὰ

κυκλοφοροῦντα πλήθη μὲ μιὰ λυτρωτικὴ σιγὴ ποὺ θύμιζε καθεδρικό! Ὅ,τι εἶδα ἀπὸ τὸ Πεκίνο, μὲ κάνει νὰ χαρακτηρίσω ὡς τὴ μεγαλύτερη πόλη ποὺ εἶδα ποτέ: ὁ πληθυσμὸς τὸ 2013 ἀνερχόταν σὲ 21.150.000 ψυχές!!! Ἄρκετὰ κατάλοιπα τῆς παραδοσιακῆς κινεζικῆς ἀρχιτεκτονικῆς, μὲ τὰ γκριζὰ σωληνόσχημα «κεραμίδια», συνυπάρχουν ἀρμονικὰ μὲ σύγχρονα πολυόροφα κτίσματα ποὺ φαίνεται νὰ διατηροῦν μὲ εὐγλωττη διακριτικότητα δεσμούς μὲ τὸ οἰκοδομικὸ παρελθόν. Ἀπὸ τὸ ὀπτικό μας πεδίο περνοῦσαν μεγάλες λίμνες ἢ ποτάμια μέσα σὲ ἀνάλογων διαστάσεων πάρκα. κυρίως ὅμως ἀχανεῖς λεωφόροι – αὐτοκινητόδρομοι κάποτε μὲ πεζογέφυρες, μὲ 3, 4, 5 ἀκόμη καὶ 6 λωρίδες κυκλοφορίες σὲ κάθε πλευρά—δηλαδὴ 6 στὴν δεξιὰ καὶ 6 στὴν ἀριστερά. Ὅλες περιστοχίζονταν ἀπὸ δεντροστοιχίες καὶ στὴ μέση κοσμοῦνταν ἀπὸ ὠραιότατα παρτέρια. Τὰ δέντρα, ὅσοδῆποτε μεγάλα, εἶναι μικρὰ σὲ σχέση μὲ τὸ πλάτος τῶν λεωφόρων, στὸ ὁποῖο θὰ ταίριαζε ἴσως μόνον ἡ καλιφορνέζικη σεκουσία, ὁ γίγας τῆς γήϊνης χλωρίδας. Φυσικὰ ὑπάρχει μετρό, ὁ ἀριθμὸς αὐτοκινήτων I.X. ὀδηγεῖ κάποτε σὲ μποτιλιαρίσματα (εἶχα σχετικὴν ἐμπειρία), ἀλλ' ἐντύπωση προκαλεῖ ἡ ἐκπληκτικὴ καθαριότητα. Παντοῦ ὑπάρχουν διπλοῖ (ὕλικά ἀνακυκλώσιμα καὶ μὴ) κάλαθοι ἀχρήστων χρώματος χακί. Ὅχι μόνον δὲν ὑπάρχει Κινέζος ποὺ νὰ διανοεῖται κἂν νὰ πετάξει κατὰ γῆς, περιτύλιγμα λ.χ. σοκολάτας, ἀλλὰ παντοῦ δημοτικοὶ προφανῶς ὑπἄλληλοι, μὲ ξύλινες τσιμπίδες, μαζεῦουν τὰ ἀποσιγάρα. Τεράστιο πρόβλημα, σχεδὸν ἀξεπέραστο, τὸ γλωσσικό. Εἶναι σχεδὸν ἀδύνατον νὰ κυκλοφορήσετε μόνον: πάνω ἀπὸ 95% τῶν ἐπιγραφῶν τῶν καταστημάτων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀπλούστερων προϊόντων λ.χ. γαλακτοκομικῶν (νοστιμότατων καὶ μὲ θεῖες ποικιλίες ἀρωματικῶν γεύσεων ἀπὸ ἐξωτικὰ φρούτα) εἶναι σὲ κινεζικὰ ἰδιογράμματα, μερικὰ τόσο πυκνὰ ὥστε νὰ ἀποτελοῦνται ἀκόμη καὶ ἀπὸ 20 ἢ ἴσως καὶ 30 «πινελλιές». Σὲ ἐλάχιστα προϊόντα ὑπάρχει ἀγγλικὴ ὀνομασία μὲ πολὺ μικρὰ γράμματα: ὅπως καὶ σὲ ἐλάχιστα κτίρια, κυρίως τράπεζες. Ἀδύνατον νὰ καταλάβετε ἀπὸ αὐτοκίνητο ἐν κινήσει τί πουλᾷ κάθε κατάστημα. Πῶς διαβάζουν αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι τίς ἀφθονες κόκκινες κινούμενες ἐπιγραφές μὲ ἰδιογράμματα; Ὅμοίως ἀνεξιχνίαστοι καὶ οἱ προορισμοὶ τῶν λεωφορειακῶν γραμμῶν, πλὴν ἑνὸς ἀροθμοῦ, λ.χ. 305, ποὺ γιὰ τὸν ξένο δὲ σημαίνει ἀπολύτως τίποτε. Ἀκόμη καὶ στίς πινακίδες ὄλων τῶν ὀχημάτων, μὲ λατινικὰ στοιχεῖα καὶ ἀριθμούς, προηγεῖται ἓνα

κινεζικό ιδεόγραμμα. Τὴν κυριότερη μονοσυλλαβική καὶ τονική (μὲ ἀνεβοκατέβασμα τῆς φωνῆς) ἀσιατική γλῶσσα, χαρακτηρίζει ὑπερτροφική ἀνάπτυξη τοῦ γραπτοῦ λόγου (κινεζικὴ ἐγκυκλοπαίδεια 17ου αἰ. λέγεται ὅτι περιλαμβάνει 55.000 ιδεογράμματα!), σὲ ἄκραν ἀντίθεση μὲ τὴ μονοσυλλαβικὴν ἔνδεια τοῦ προφορικοῦ.

Ὅπωςδήποτε σὲ κεντρικότερη λεωφόρο (ὀνόματα μὴ μὲ ρωτᾶτε) κυκλοφοροῦσαν τεράστια πλήθη, ἰδίως νέων (μιὰ πανέμορφη ράτσα, ἀγόρια καὶ κορίτσια!) ποὺ ἡ περιβολὴ τους κατέτασσε μᾶλλον σὲ ἀνώτερη ἀστική τάξη—upper middle class. Εὐγενέστατοι, χαμογελαστοί, θέλουν εἰλικρινὰ νὰ ἐπικοινωνήσουν καὶ νὰ σὲ βοηθήσουν: δυστυχῶς ὅμως παραμένει ἀνυπέρβλητο ἐμπόδιο ἡ γλῶσσα. Σίγουρα ὑπάρχουν ἀγγλομαθέστατοι Κινέζοι, ἀλλὰ πρέπει νὰ εἶναι τόσο περιζήτητοι ὥστε νὰ κατέχουν θέσεις πολὺ ὑψηλότερες λ.χ. τῶν receptionistes τῶν πολυτελέστατων κινεζικῶν ξενοδοχείων — μείναμε σὲ δύο, τὸ *Χοῦ Γουάν*, ἔξω ἀπὸ τὸ Πεκίνο, καὶ τὸ *Κουάν Μίνγκ*. Τέλος, τὸ Πεκίνο εἶναι ἡ μόνη πόλη στὰ ἄπειρα ταξείδια μου ὅπου ἔφυγα δίχως νὰ δῶ καὶ νὰ ἀποκτήσω σχεδιάγραμμά της: ἡ σχετικὴ συζήτηση, διανθισμένη μὲ παντομίμα, προβλεπόμενα τόσο χρονοβόρα, ὥστε δὲν ριψοκινδύνευσα...

* * *

ΘΕΜΑ ΤΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ: *Ένας κόσμος νέος: τὸ λειτούργημα τῆς κριτικῆς τὴν ἐποχὴ τοῦ Διαδικτύου.* Πλὴν τῆς ἀναρτήσεώς του σὲ ἱστοσελίδα, τὰ κείμενα πολλῶν ἀπὸ τὶς δεκάδες ἀνακοινώσεων ποὺ χρῆζουν ἰδιαιτέρας μελέτης, μοιράστηκαν σὲ δίγλωσσες μεταφράσεις, κινεζικὰ καὶ ἄψογα ἀγγλικά. Ἀκόμη δὲν πρόλαβα νὰ τὰ μελετήσω... Διοργανώτρια ἡ Κεντρικὴ Θεατρικὴ Ἀκαδημία τῆς Κίνας (ἐπίσημα ἐγκαίνια: Δεκ. 1949), ποὺ περιλαμβάνει συνολικὰ 10 τμήματα-σχολές: 1) Ἡθοποιΐας. 2) Σκηνοθεσίας. 3) Σκηνογραφίας. 4) Δραματικῆς (Θέατρο, Κινηματογράφος, Τηλοψία) Λογοτεχνίας 5) Μουσικοῦ Θεάτρου 6) τῆς λεγομένης «Ὁπερας τοῦ Πεκίνου» ποὺ σχολιάζουμε χωριστά 7) Δυτικῆς Ὁπερας 8) Χορευτικοῦ Θεάτρου 9) Θεατρικῆς Διαχειρίσεως (Theatre Management). Τόπος τοῦ συνεδρίου ἡ μία ἀπὸ τὶς δύο τεράστιες πανεπιστημιούπολεις της, μὲ ἀναρίθμητα ἀχανῆ καὶ κομψότατα διακοσμημένα κτίρια, ὅπου ἐπὶ τριήμερο γευθήκαμε τὸ πλουσιότατο καὶ νοστιμότατο φοιτητικὸ συσσίτιο (τὴν «καθημερινή» κινεζικὴ κουζίνα, ἄγνωστη στὴ

Δύση) Τò συνέδριο διάνθιζαν τρία θεάματα: Βραδιά τῆς λεγομένης «᾽Οπερας τοῦ Πεκίνου», Δυτική ᾽Οπερα (Ντονιτζέτσι: *Ντόν Πασκουάλε*) στὴν νεόδμητη ᾽Οπερα (μὲ τὴ δυτικὴ ἔννοια τώρα!) τοῦ Πεκίνου, καὶ παράσταση τοῦ *Βυσσινόκηπου* τοῦ Τσέχωφ, κινεζικά, πού δυστυχῶς δὲν παρακολούθησα.

Ἡ λεγόμενη «᾽Οπερα τοῦ Πεκίνου» κάκιστα ἀποκαλεῖται ἔτσι, προκαλώντας σὲ μὴ Κινέζους ἄλλους συνειρμούς καὶ ὄλως ἄσχετες γεωπολιτιστικὲς παραστάσεις. Φαντάζεσθε τὰ ἰαπωνικά «Νὸ» ἢ «Καμποῦκι» νὰ ὀνομάζονταν... Ἰαπωνικὴ ᾽Οπερα, ἢ, ἔστω τὸ «Καμποῦκι» ᾽Οπερα τοῦ Τόκυο (τότε ᾽Εντο); Στὰ παληὰ μας τὰ παπούτσια ἂν ὁ ὄρος *Peking Opera*, πέρασε στὴν ἔκδοση 1953 τοῦ *Oxford's English Dictionary*! Καιρὸς νὰ καθιερωθεῖ διεθνῶς ἡ κινεζικὴ ὀνομασία *Jīngjù* (ἑλληνικά προφανῶς μεταγλωττίζεται *τζινγκτζού*, μὲ τὸ τζ «παχύ»): ἡ Κίνα, εἶναι πρὸ πολλοῦ κοσμοκράτειρα ἐφ' ᾧ καὶ ἰδιαιτέρως συνιστᾶται μιὰ γενικὴ ἐξοικείωση μὲ τὴ γλῶσσα, τὴν ἱστορία καὶ ἓνα πολιτισμὸ ἄνω τῶν 5.000 ἐτῶν. Τόσο σύμφωνα μὲ τὴ *Βικιπαίδεια*, ὅσο καὶ μὲ τὸ ἐνημερωτικὸ ὑλικὸ πού μᾶς διέθεσαν οἱ Ἀμφιτρώονές μας, «γενέθλια» τοῦ *τζινγκτζού* θεωρεῖται ἡ 25 Σεπτ. 1790, 79ῆ ἐπέτειος τῶν γενεθλίων τοῦ αὐτοκράτορα *Κιανλόνγκ* [*Qianlong*, 1711-1799, βασιλέψε ἀπὸ 11.10.1735] ὅταν οἱ λεγόμενοι «4 μεγάλοι θίασοι» τῆς ἐπαρχίας Ἀνχούι (Ἀνατολικὴ Κίνα), ἔφθασαν στὸ Πεκίνο γιὰ νὰ δόσουν παραστάσεις ἔργων τῆς παλαιότερης μορφῆς *Huiju*. Καὶ ὅμως τὸ παραδοσιακὸ κινεζικὸ θέατρο πρέπει νὰ εἶναι πολὺ νὰ εἶναι πολὺ ἀρχαιότερο τοῦ *τζινγκτζού*. Εἶναι δυνατὸν νὰ μὴν ὑπῆρχε κάποια ἐξελεγκμένη μορφή σκηνικῆ τέχνης λ.χ. ἐπὶ τῆς περιλάμπρης δυναστείας *Τ'άνγκ* (618–907 μ.Χ.)

Ὅπωςδὴποτε τὸ 2008, ὅταν τὸ Φεστιβάλ Ἀθηνῶν εἶχε μετακαλέσει τὴν Κινεζικὴ *Τζινγκτζού* (ὄχι ὄπερα! *basta* πιά!) Κούν, παρακολούθησα (14.6.2008) τὴν τελευταία βραδιά (φινάλε) ἑνὸς ἔργου πού διαρκοῦσε τρεῖς! «Τὸ περίπτερο μὲ τίς παιωνίες» εἶχε γραφεῖ ἐπὶ τῆς προηγούμενης δυναστείας τῶν *Μίνγκ* (1368-1644) ἀπὸ τὸν *Σιάντσου* (1550-1616) καὶ εἶχε ἀναπροσαρμοσθεῖ (ὅ,τι καὶ νὰ σήμαινε αὐτὸ) ἀπὸ τὸν σύγχρονό μας *Πάι Σὲν-γιούν* ἢ...*Κέννεθ Πάι*. Ἀποφεύγουμε συσχετισμούς μὲ τὸ ὅτι ὁ αὐτοκράτορας *Κιανλόνγκ* ἔκαψε ἢ «διόρθωσε» χιλιάδες βιβλίων μὲ ἀρνητικά ἢ ἀπλῶς οὐδέτερα σχόλια γιὰ τὴ δυναστεία του τῶν *Τσίνγκ*

(Qing, 1644-1912). Ἐπαναστατικό γιὰ τὴν ἐποχὴ, «Τὸ περίπτερο μὲ τὶς παιωνίες», πλούσιο σὲ *suspense* καὶ ἀνατροπές, ἀναφέρεται στὸ γάμο δύο νέων ἀπὸ φλογερὸν ἔρωτα (ὄχι ἀπὸ προξενιὸ κατὰ τὰ ἄτεγκτα ἔθιμα τῆς ἐποχῆς). Ἀτύχησε 1) κατὰ τὸ ὅτι τὸ ἑλληνικὸ πρόγραμμα παρέλειπε τὴν ἐμπεριστατωμένη προενημέρωση τοῦ θεατοῦ γιὰ τὸ εἶδος *Τζινγκτζού* καὶ 2) Ὅτι οἱ ἑλληνικοὶ ὑπέρτιτλοι, σὲ γλῶσσα πολυσυλλαβική, δὲν... προλάβαιναν τὸ αὐτονόητα μονοσυλλαβικὸ κινεζικὸ κείμενο! Ἀντίθετα, καίτοι χωρὶς ὑπέρτιτλους, μᾶς ἐνθουσίασε, μᾶς ἀπογείωσε τὸ πρόγραμμα *Τζινγκτζού* ποὺ παρουσίασαν σὲ ὑπαίθριο θέατρο τῆς σχολῆς τους, πρωτοετείς καὶ δευτεροετείς φοιτητές.

Ἄς δοῦμε ὅμως πρωτίστως τί ἐστὶ *Τζινγκτζού* [κινεζικά: 京劇] : εἶναι τὸ παραδοσιακὸ κινεζικὸ θέατρο ποὺ συνδυάζει (σὲ θαυμαστὴ καὶ ἄρρηκτην ἐνότητα, προσθέτω) ὀργανικὴ μουσική, τραγοῦδι, ἔρρυθμη (;) ἀπαγγελία, παντομίμα, χορὸ, ἀκροβατικά, πλουσιότατα κοστούμια καὶ μακιγιάζ. Ἐλάχιστα ἀμφιβάλλω γιὰ τὸ ὅτι ὅλες αὐτὲς οἱ συνιστώσες, ἐμφανέστατα σὲ ἐνότητα ἄρρηκτην, ἐπικοινωνοῦν μεταξύ τους μὲ ἀλληλοσυνδεόμενους κώδικες. Ἡ γνώση τους εἶναι, φοβοῦμαι, ἀπαραίτητη γιὰ νὰ κατανοήσῃ σὲ βάθος τὰ μυστικὰ ἐνὸς εἴδους γοητευτικοῦ ποὺ πρέπει νὰ ἔφθασε στὸ ἀπόγειο τῆς δημοτικότητάς του ἐπὶ δυναστείας Τσίνγκ καὶ ἰδίως ἐπὶ τῆς δυναμικότετης αὐτοκρατείας-ἀντιβασίλισσας Τζοῦ-Χσί (Tzu—hsi, 1835-1908). Λέγεται ὅτι τὸ ρεπερτόριο τοῦ *Τζινγκτζού* περιλαμβάνει περὶ τὰ 1400 ἔργα, καὶ ὅτι πρόσφατα ἐμπλουτίσθηκε μὲ ὑποθέσεις σύγχρονες!

Τὸ πρόγραμμα ποὺ παρακολουθούσαμε ἀνοίξε ἐκτενῆς «ὀρχηστρική» εἰσαγωγή, ἐνῶ πάντα σύμφωνα μὲ τὸ ρόζ φυλλάδιο-πρόγραμμα, τὸ ἀποτελοῦσαν ἕνας ἀκόμη ὀργανικὸς πρόλογος, *Βαθειά Νύχτα* καὶ 10 ἀριθμοί: Ὁ πάνθηρας, Ὁ προξενητής, Τὸ στρατήγημα τῆς ἐγκαταλελειμμένης πόλεως, Ὁ καλλίτερος γάμος, Ἀνεβαίνοντας στὸ θρόνο, *Νεράϊδες σκορποῦν λουλούδια*, Ὁκτῶ Σφυριά, Ἀποχαιρετισμὸς στὴν παλλακίδα μου, *Κλέβοντας τὸ Τεκμήριο* καὶ Πύρινη Ἐπίθεση.

Ἐκτὸς ἀπὸ ἰδιόφωνα καὶ μεμβρανόφωνα κρουστά, τὴν ὀρχήστρα ἀποτελοῦσαν 5, ἐρ-χοῦ (er hu), δίχορδα κινεζικά μὲ δοξάρι, οἶονεὶ «βιολιά», 3 τρίχορδα πληκτὰ λαουτοειδῆ σάν-χσιέν (san hsien: ὁ ὄρος σημαίνει ἀκριβῶς τρίχορδο) καὶ δύο «σεληνόσχημα», μὲ μεγάλο, ἀβαθές

όλοστρόγγυλο ήχειο, κινεζικά yueh chyn, δηλαδή τετράχορδες κιθάρες. Ρυθμοδότης και μαζί αρχιμουσικός ένας αρχιτυμπανιστής που έκρουε με μεγάλες μπαγκέτες μεγάλο κόκκινο μεμβρανόφωνο, ενώ την όρχηστρα, σε ένα ακρόαμα που καιτοι βασικά στηριζόταν στην κατ' έξοχήν (άλλ' όχι μόνο!) πεντατονικήν ανημιτόνιο, σαγήνευε τον ακροατή με ποικιλίες δισήμων ή τετράσημων ρυθμών και άγωγής αλλά και φευγαλέα «έτεροφωνικά» περάσματα.

Έπρεπε να αρχίσει το θέαμα για να συνειδητοποιηθεί πόσο αλληλένδετη ήταν ή μουσική όχι μόνο με το άπαγγελόμενο ή αδόμενο κείμενο, αλλά και με την κίνηση, τὰ ακροβατικά, τή χορογραφία και τὰ μεθυστικῆς ποικιλίας σχεδίων και χρωμάτων κουστούμια σε μιὰ συναρπαστικήν αντίθεση: εκπληκτική αντίστιξη τοῦ ὀπτικοῦ στοιχείου με τὸ ἀκουστικό. Ὑποθέσεις δὲν μπορούσαμε ἀλλὰ και δὲ χρειαζόταν να παρακολουθήσουμε. Θεωρήσαμε ὅτι τὶς διάφορες «σκηνές», χωρίζαν μεταξύ τους 7-8 χορευτὲς με γλυκύτατα στὸ μάτι κυανᾶ ἐφαρμοστά κοστούμια που ἐξορμώντας ἀπὸ τὰ βάθος σκηνηῆς δίχως σκηνηκά, χωρίζονταν σε δύο ἡμικύκλια δεξιᾶ και ἀριστερᾶ. Ὅλοι ἀνέμιζαν μεγάλες σημαῖες με ὁμόκεντρα τετράγωνα, χρώματος κατὰ σειρά κοκκίου, κυανοῦ, πορτοκαλόχρωμου και πρόσινου που περιέβαλλαν ἕνα μικρὸ κεντρικὸ λευκὸ τετράγωνο με ὅ,τι μᾶς φάνηκαν σὰν ἕνα ἢ δύο κόκκινα ἰδεογράμματα—καιτοι δὲν εἴμαστε διόλου βέβαιοι... Συνολικὰ μετρήσαμε 24 ἢ 25 «σκηνές». Θὰ μπορούσαμε να παρακολουθήσουμε τὸ μεγευτικὸ πολυθέαμα ἐπ' ἄπειρον! Και μόνον αὐτὸ ἄξιζε τὸ τεξεῖδι.

* * *

ΘΕΑΜΑ ΔΕΥΤΕΡΟ: ἢ...πραγματικὴ Ὁπερα τοῦ Πεκίνου, που χτίστηκε με ἀφορμὴ τὸ 2008 με τοὺς Ὀλυμπιακοὺς τοῦ Πεκίνου, στοὺς ἀντίποδες τοῦ ρωμέϊκου αἵσχους τοῦ 2004, που ἐξακολουθοῦμε να πληρώνουμε με αἷμα. Ἡ κινεζικὴ Ὁπερα ἐγκαινιάστηκε στὶς 22.12.2007 με συναυλία. Μὴ τὴν ἀναζητήσετε στὸ Διδίκτυο ὡς Peking ἢ Beijing Opera, ἐπειδὴ θὰ πέσετε πάνω στὸ...τζιγκτζοῦ! Πληκτρολογῆστε στὴ Βικιπαίδεια... National Centre for the Performing Arts (China) δηλαδή Ἐθνικὸ Κέντρο Παραστατικῶν Τεχνῶν (Κίνα). Αὐτοστιγμὴ θὰ δεῖτε τὸς φωτογραφίες τοῦ ὀπτικοῦ θαύματος που ἀντίκρυσαν και ἐγὼ τὸ Σάββατο 19.10.2014, στὸ τέλος μιᾶς ἐξαντλητικότητος ἡμέρας. Διαβάζοντας

στο πρόγραμμα του Συνεδρίου επίσκεψη στο Κέντρο και από κάτω την παράσταση του Ντόν Πασκουάλε, φανταζόμουν επίσκεψη σε κάποιο διοικητικό ή το πολύ πανεπιστημιακό κέντρο, ενός ή περισσοτέρων κτιρίων και εν συνεχεία παρακολούθηση της όπερας, κάπου κοντά προφανώς. Ύστερα από δίωρο κυκλοφοριακό μποτιλιάρισμα (στο μεταξύ είχε νυχτώσει για καλά) το μίνι λεωφορείο μας, μάς άφησε σε ένα μαγικό τοπίο *Χιλίων και Μιας Νυκτών*: στην αρχή μιας άπεραντης πλακόστρωτης λεωφόρου περιβαλλούσης μια γιγαντιαία κυκλική λίμνη στο μέσο της οποίας «επέπλεε» ό,τι μου φάνηκε σαν να κυττούσα απ' έξω ένα ημισφαιρικό ούράνιο θόλο, κατάστικτο με μικροσκοπικά φωτάκια σαν αστέρια: Αργότερα πληροφορήθηκα ότι η λεωφόρος πάνω στην οποία βρισκόταν το οπτικό θαύμα, ονομαζόταν Τσάνγκ Άν, είχε δηλαδή το όνομα της μυθικής κινεζικής πρωτεύσης επί δυναστείας Τ'άνγκ! Ο θόλος ήταν το κτίριο της νέας Όπερας (τώρα με τη δυτική σημασία του όρου) του Πεκίνου. Ολόγυρα περιβαλλόταν από τις μαύρες σιλουέτες κτιρίων παραδοσιακής κινεζικής αρχιτεκτονικής φωτισμένες φαντασμαγορικά με λευκούς, γλόμπους. Μόλις συνήλθα από τον κάματο της ημέρας θαμπώθηκα. Αδύνατο να φαντασθεί κανένας μαγευτικότερον Ύμναιο του Χθές με το Σήμερα και το Αύριο, της Ιστορίας με το Παρόν και το Μέλλον. Τα κτίρια αυτά να ήταν ή πλατεία Τιενάνμεν, Το Μέγαρο του Λαού και της «Απαγορευμένης Πόλεως» τις οποίες, λόγω χρόνου, προβλημάτων μου κινητικότητας αλλά και επικοινωνίας δεν επισκέφθηκα; Μάλλον αλλά δεν μπορώ να το βεβαιώσω.

Η νεοπαγής Όπερα, βρίσκεται πάντως δυτικά της Τιενάνμεν και του Μεγάλου τοᾶ Λαού και κοντά στην Απαγορευμένη Πόλη. Δεν είναι ακριβώς ημισφαιρική, εφ' ὃ και οἱ Κινέζοι τὴν ἀποκαλοῦν *Γιγαντιαῖο Αὐγό*: ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς ἔχει μῆκος 212 μέτρων, ἐνῶ ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον μόλις 144. Ἀριχιτέκτων εἶναι ὁ μεγάλος Γάλλος Paul Andrieu (γ. 1938) πὺ συνδύασε κατὰ τρόπο μεγαλοφυῶς πρωτότυπο τὴ σύλληψή του μετὸν περιβάλλοντα ἱστορικὸ χῶρο. Ἐξ ἴσου φαντασμαγορικὸ καὶ τὸ ἐσωτερικὸ τοῦ μεγάρου πὺ ἀποτελεῖται ἀπὸ τρεῖς αἴθουσες, συνολικῆς χωρητικότητος 5.452 ἀτόμων: 1) Τὴν Όπερα (Opera Hall, 2416 θέσεις, γιὰ ὄπερα, μπαλέτο, κ.λπ.) 2) Τὴν Αἴθουσα Μουσικῆς, 2014, θέσεις, ἄλλη ἀπὸ τὴν Αἴθουσα Συναυλιῶν Πεκίνου, (Beijing Concert Hall, προφανῶς παλαιότερη, πὺ πρέπει νὰ βρίσκεται

σέ σχετικά μικρήν απόσταση, λίγο δυτικότερα) και 3) Τήν Αΐθουσα Θεάτρου, 1046 θέσεις, προφανώς για θέατρο πρόζας και... τζινγκτζου.

Προφανέστατα στην Μεγάλη Αΐθουσα, με ύψος καθεδρικού, παρακολούθησαμε τόν άθάνατο *Ντόν Πασκουάλε* [*Don Pasquale*, όπερα μπούφφα, 3 πράξεις, κείμ. του συνθέτη και του Giovanni Ruffini, παγκ. α΄ έκτέλεση Παρίσι, Théâtre-Italien, 3 Ίαν. 1843], του Γκαετάνο Ντονιτζέττι [Gaetano Donizetti, 1797-1848] Ό Πρόλογος (κινεζικά και άγγλικά φυσικά) στο πρόγραμμα τής παραστάσεως του κ. Τσέν Πίνγκ [Chen Ping], προέδρου του NCPA (άρκτικόλεξων άγγλιστί του... Έθνικού Κέντρου Παραστατικών Τεχνών), σύμφωνα με τόν όποιο ό *Ντόν Πασκουάλε* ολοκλήρωνε τήν διδασκαλία στο Πεκίνο τής τριλογίας των τριών σημαντικότερων ιταλικών όπερα μπούφφα άφου τό *Έλιξήριο του Έρωτα* ξανά του Ντονιτζέττι και ό άθάνατος *Κουρέας τής Σεβίλλης* του Ροσσίνι, είχαν ανεβαστεί στο Πεκίνο αντίστοιχα τό 2010 και τό 2011, καθώς και τό ότι για τις 4 μόνον παραστάσεις του *Ντόν Πασκουάλε* υπήρχαν δύο διανομές, μία κυρίως ιταλική και μία άποκλειστικώς κινεζική. Αύτά υπαινίσσονταν μιάν ιδεωδώς σώφρονα διεύθυνση με μακροπρόθεσμους στόχους άποβλέποντες στη διαπαιδαγώγηση και κοινού αλλά και έρμηνευτών. Τό ότι μιá αΐθουσα 2:416 θέσεων ήταν άσφυκτικά γεμάτη σέ μιá πόλη 21.150.000 κατοίκων δέν λείει φυσικά τίποτε άφου, άν καλοκαταλάβαμε, τó έργο δινόταν σέ 4 μόνον παραστάσεις, 16, 17, 18, και 19 Όκτωβρίου, τήν όποία και παρακολούθησαμε.

Σκηνοθέτης Ίταλός, ό Pier Francesco Maestrini μετέφερε τó έργο, με έμφανέστατες καταβολές άπό τήν ιταλική *commedia dell'arte*, στις ΗΠΑ του 1930, όδηγώντας μάλιστα ως τó προσκήνιο άνοιχτή κούρσα έποχής. Διαφωνώντας άδιαπραγμάτευτα για τούς άδικαιολόγητους και συχνά καλλιτεχνικά άηδιαστικούς «έκσυγχρονισμούς» (έτσι οι δισεγγοנוΐλες του Ρίχαρντ Βάγκνερ, μεταμόρφωσαν τó Μπάϋρωϋτ σέ άσυλο ψυχοπαθών και άταλάντων σκηνοθετών), συνηθίσαμε νά δεχόμαστε άγόγγυστα τέτοιες ήπιες μεταμορφώσεις πού και αύτό τó Μέγα Σινικό Τείχος δέ μπόρσε νά σταματήσει. Τί και άν τó λιμπρέτο θέλει τή Νορίνα με «μαλλιά πού θά ζήλευεν ό έβενος»; Ό Maestrini τή μεταμόρφωσε σέ κατάξανθη Τζήν Χάρλοου μᾶλλον παρά σέ Μαόριλυν Μονρόε. Τήν ύποδύθηκε ή Ρωσίδα Ekaterina Bakanova, πού μαζί με τόν Κινέζο τενόρο Shi Yijie (Ερνέστο) και τόν μυστακοφόρο βαρύτονο Filippo Polinelli

(ἀγαθῶν προθέσεων ὄρα Μαλατέστα, παμπόνηρο Φίγκαρο τοῦ ἔργου) στάθηκαν ἓνα ξελογιαστικὸ τρίο πού συνδυάζοντας καλόγουστη φωνητικὴ δεξιότητιά με σπανιότατες ὑποκριτικὲς ἀρετὲς ἀπογείωσαν ἓνα θέαμα μιᾶς ἐκλεπτύνσεως πού σπανιότατα πιά ἀπαντᾷ στὰ μεγάλα δυτικο-εὐρωπαϊκὰ λυρικά θέατρα. Τέλος, τὰ ὑπερδιπλάσια τῆς ἡλικίας του (γ. Ἄοστη, 16.5.1958) κιλά του, συσχετίζονται εὐκολότερα, με τὴ φωνητικὴ θαμπάδα τοῦ Bruno Praticò (ἐπώνυμος ρόλος), κάπως πρόωρη γιὰ βαθύφωνο 56 ἐτῶν Εὐφάνταστα καὶ εὐσυνείδητα ὑπακούοντας στὰ κελεύσματα τοῦ Maestrini, τὸ καλομελετημένο, καὶ καλόγουστο σκηρικὸ τοῦ Gao Guangjian, φωτισμένο προσηκόντως ἀπὸ τὸν Pascale Merat, περιέβαλε στοργικότητα τὰ ἀναλόγων ἀρετῶν κοστούμια τοῦ Alberto Spiazzi. Τελευταῖοι ἀλλ' ὄχι ἔσχατοι: οἱ ἀρχιμουσικὸς Daniele Callegari καὶ διευθυντὴς χορωδίας Matteo Salvatini, διευθύνοντας δύο ἐκπληκτικῶν τεχνικῶν, ἡχητικῶν καὶ μουσικῶν ἱκανοτήτων ἀμιγῶς κινεζικὰ σύνολα, (ἀντιστοιχῶς ὀρχήστρα καὶ χορωδία) λεπτούργησαν μιὰν ἔξοχη παρτιτούρα, ἀναδεικνύοντας λεπτομέρειες πού ἐξ' ἴσου ἢ περισσότερο διάσημοι συνάδελφοί τους, προσπερνοῦν με ἀδιαφορία. Καὶ ὅμως θὰ προτιμούσαμε ἓνα Ντόν Πασκουάλε ἀμιγῶς κινεζικὸ. Ὅσοι Κινέζοι διαβάσουν τὴν ἀγγλικὴ μετάφραση τοῦ παρόντος, σίγουρα ἀγνοοῦν τὴν κολοσσιαία προσφορά στὴν ἑλληνικὴ μουσικὴ τοῦ ἐκ Σιγγαπούρης συμπατριώτου τους μεγάλου ἀρχιμουσικοῦ Choo Hoey, πού σήμερα, 82 ἐτῶν, ἔχει ἀποσυρθεῖ.

Εἶναι ἀλήθεια, ὅτι ὑπαιτιότητα, ἐν πολλοῖς, κινητικῶν μου προβλημάτων, σχεδὸν δὲ γνώρισα τὴν ἱστορικὴ Κίνα: οὕτως ἢ ἄλλως τὰ πλημμυρισμένα ἀπὸ κόσμο μουσεῖα καὶ μνημεῖα ὅλου τοῦ κόσμου, γίνονται ὄλο καὶ πιὸ ἐχθρικά γιὰ τὸ γνήσιο φιλότεχνο πού λαχταρᾷ φυγὴ στὸ ὄνειρο τοῦ ἱστορικοῦ παρελθόντος. Πιστεύω ὅμως ὅτι γνώρισα ἀρκετὰ τὴν Κίνα τοῦ σήμερα καὶ τοῦ αὔριο, ὥστε νὰ με γεμίζει αἰσιοδοξία ἢ αὔξηση τῆς ἰσχύος καὶ τῆς ἐπιρροῆς της. Τελειώνω με ἓνα ἀπὸ καρδιάς εὐχαριστῶ στους Ἀμφιτρώωνές μας, πού κάποιοι ἀπὸ μᾶς ταλαιπώρησαν ἀθελά τους, με ἐπι κεφαλῆς τὴν Κα Ζοῦ Νίνγκ [Zhu Ning] καὶ στὶς κοπελλιτσοὺς τῆς Κεντρικῆς Ἀκαδημίας Θεάτρου τῆς Κίνας πού ἐμένα τουλάχιστον με συμπαραστάθηκαν σὰν στοργικότητα ἐγγονές μου.